

Trygghetsprogrammet

En veileder for systematisk oppfølging av unge utsatte for kriminalitet og utsatte for hatkriminalitet

SALTO
SAMMEN LAGER VI ET TRYGT OSLO

POLITIET
OSLO POLITIDISTRIKT

SLT
Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak

BÆRUM KOMMUNE

 Oslo

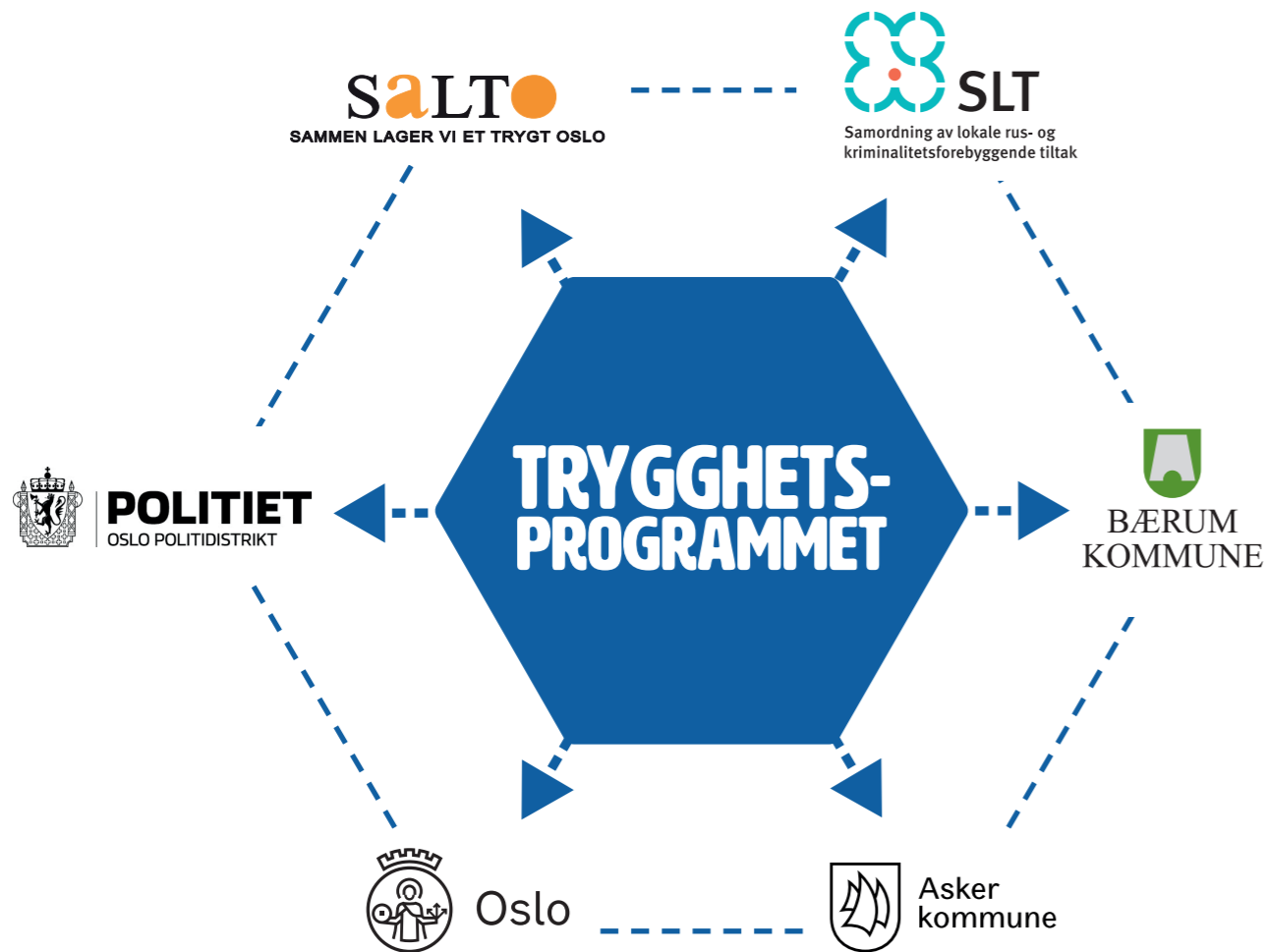
 Asker kommune

Trygghetsprogrammet

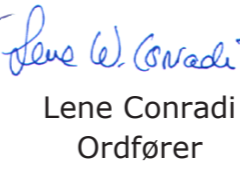
Dette veiledningsheftet henvender seg til ansatte i politi og kommune som ønsker å ta i bruk Trygghetsprogrammet. Heftet inneholder en generell beskrivelse av Trygghetsprogrammet, samt detaljerte maler for hvordan programmet gjennomføres i praksis av de ulike aktørene.

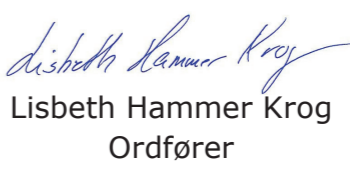
Trygghetsprogrammet er forankret i SaLTo og SLT samarbeidet i Oslo, Bærum og Asker.

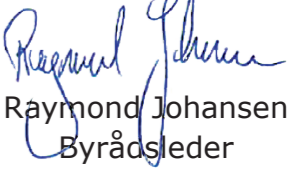
Vi ønsker lykke til i arbeidet med å følge opp unge utsatte for kriminalitet!

Beate Gangås
Politimester
Oslo

Lene Conradi
Ordfører
Asker

Lisbeth Hammer Krog
Ordfører
Bærum

Raymond Johansen
Byrådsleder
Oslo

Innhold

1. Hva er Trygghetsprogrammet?.....	6
2. Koordinatoren sine oppgaver	8
3. Etterforskers oppgaver	10
4. Koordinators første telefonsamtale til den utsattes foresatte/verge	11
5. Veiledning til Trygghetssamtalen	12
6. Mal for gjennomføring av Trygghetssamtalen	15
7. Trygghetsguidens oppgaver.....	16
Opplysningsplikt og Avvergingsplikt	18
Trygghetsprogrammet - kortversjon	19

1. Hva er Trygghetsprogrammet?

Trygghetsprogrammet er en systematisk oppfølging av følgende målgruppe utsatt for kriminalitet:

- Alle barn og ungdom under 18 år som har vært utsatt for vold, ran, trusler eller seksuallovbrudd. Programmet kan tilbys i andre typer saker, ved behov.
- Alle som har blitt utsatt for hatkriminalitet, uavhengig av alder.
- Vitner i saker, ved behov.

Utsatte kan få oppfølging gjennom Trygghetsprogrammet også i saker som ikke er anmeldt.

Hovedmålet med programmet er at utsatte skal få tilbake sin trygghetsfølelse i det offentlige rom. En annen viktig faktor er å forhindre reviktimisering (økt sårbarhet for å bli utsatt for gjentatt kriminalitet), at utsatte søker beskyttelse i ungdomsgrupperinger hvor det begås lovbrudd eller at utsatte selv blir utøver.

Programmet er lite egnet i saker hvor gjerningspersonen er i samme familie.

Ansatte i kommunen og politidistriktet som kommer i kontakt med unge utsatte skal kjenne til programmet. Programmet koordineres på hver geografiske driftsenhet i politiet. Det er viktig med et nært samarbeid med lokal SaLTo/SLT-koordinator. Programmet skal ikke erstatte eksisterende tiltak eller komme i stedet for tiltak som er regulert ved lover eller forskrifter¹.

De som blir kjent med den utsatte som ønsker/har behov for oppfølging, kontakter sin lokale koordinator som foretar en vurdering av henvendelsen, og gir etter dette eventuelt et tilbud om en Trygghetssamtale².

Hver uke gjøres det uttrekk fra politiets datasystem som koordinator gjennomgår. Uttrekkene vurderes og koordinator sørger for at familien kontaktes raskt. Dette gjøres pr. telefon hvor Trygghetssamtale tilbys.

Koordinator tildeler saken til egnet person i politiet eller kommunen, som tilbyr trygghetssamtalen. I Trygghetssamtalen får ungdommen tilbud om videre oppfølging av Trygghetsguiden³ der dette anses som hensiktsmessig. Trygghetsguiden følger opp ungdommen (og foresatte) i en periode etter hendelsen.

¹ For eksempel har skolen et selvstendig ansvar i Opplæringslova § 9a for at elevene har et trygt arbeidsmiljø på skolen.

² Trygghetssamtale er en egen type samtale, se nærmere under pkt. 6.

³ Trygghetsguidens oppgaver beskrives under pkt. 7.

Følgende yrkeskategorier kan være Trygghetsguider: Politibetjenter, utekontakter, fritidsklubbarbeidere, miljøarbeidere/terapeuter, helsesykepleiere, sosiallærere, politistudenter, politijurister og minoritetsrådgivere m.v. Trygghetsguiden velges på bakgrunn av relasjon og/eller fagkompetanse.

Koordinator er ansvarlig for å utarbeide en årlig rapport om Trygghetsprogrammet. Rapporten distribueres til alle nivåer i SaLTo/SLT-samarbeidet.

2. Koordinatorens oppgaver⁴

Koordinator i samarbeid med SaLTo/SLT koordinator, sikrer at Trygghetsprogrammet blir forankret i SaLTo/SLT styringsgruppe og politirådet. Koordinator og SaLTo/SLT koordinator har ansvaret for å gjøre Trygghetsprogrammet kjent i politiet og kommunen.

Koordinator gjennomfører søk i politiets datasystemer og foretar en vurdering av kandidatene.

Koordinator eller annen egnet person i politi eller kommune kontakter deretter foresatte og/eller ungdommen for å kartlegge ungdommens trygghetsbehov. I anmeldte saker klareres det alltid med etterforsker før ungdommen og/eller foresatte kontaktes.

Dersom det vurderes at ungdommen har behov for oppfølging ut over en Trygghetsamtale, vurderes det hvem som er best egnet (internt eller eksternt) til å følge opp ungdommen. Vedkommende kontaktes vedrørende oppgaven som Trygghetsguide. Etterforsker skal ikke være Trygghetsguide i egne saker.

Koordinator skal i den enkelte sak alltid vurdere om Trygghetsprogrammet er riktig tiltak. Hvis ikke settes ungdommen i kontakt med rett instans. Hvis koordinator trenger mer informasjon om hjelpeapparatet i bydelen/kommunen kan SaLTo/SLT-koordinator kontaktes.

Dersom Trygghetsguider fra frivillige organisasjoner eller lignende benyttes, er koordinator ansvarlig for å følge opp og veilede disse. I slike tilfeller må det presiseres at de i denne sammenheng utfører en arbeidsoppgave på vegne av det offentlige, og derfor har taushetsplikt⁵ og opplysningsplikt⁶ på linje med offentlige ansatte.

Dersom Trygghetsguiden skal være borte fra sin arbeidsplass over en lengre periode, skal ungdommen/foresatte og koordinator gjøres kjent med dette. Koordinator vurderer i samråd med Trygghetsguiden om det er behov for vikar.

Koordinator skal, hvis forholdet er anmeldt, forsikre seg om at etterforsker er kjent med at ungdommen har en Trygghetsguide, og at dette fremkommer i BL⁷.

Koordinator skal vurdere om det er behov for at det blir ilagt et oppholdsforbud, besøksforbud, voldsalarm eller andre operative beskyttelsestiltak.

Vurder alltid om Trygghetsprogrammet er riktig tiltak, evt. kan Støttesenteret for kriminalitetsutsatte (stottesenter.oslo@politiet.no) kontaktes hvis den utsatte er over 16 år.

⁴ Det er noe ulik organisering av koordinatorrollen på de tre geografiske driftsenhet i Oslo politidistrikt. Noen har en koordinator, mens andre har fordelt ansvaret ut på flere medarbeidere. I denne veilederen brukes betegnelsen koordinator på denne rollen(e).

⁵ Se Forvaltningsloven § 13

⁶ Se Lov om barneverntjenester § 6-4, 2. ledd

⁷ Politiets dataverktøy for etterforskning av straffesaker.

Hvis det er behov for voldsalarm eller andre beskyttelsestiltak kontaktes den ansvarlige for dette.

Hvis ungdommen skal møte i retten kan Vitnestøtte⁸ ved Tingretten kontaktes for å gjøre rettsoppmøtet mindre skremmende.

I alvorlige tilfeller kontaktes vitnebeskyttelsesprogrammet ved ditt politidistrikt.

⁸ Ring til Oslo Tingrett T. **22 03 55 40**, Asker og Bærum Tingrett T. **67 57 65 00**, eller mail til: vitnestotte@domstol.no.

3. Etterforskers oppgaver

Etterforsker skal alltid vurdere om det er behov for Trygghetsprogram i egne straffesaker.

Etterforsker skal forsikre seg om at det fremkommer i BL at Trygghetsprogram er iverksatt i forbindelse med straffesaken⁹. Etterforsker skal også forvise seg om at juristen på saken er kjent med at Trygghetsprogram er iverksatt.

Etterforsker skal ikke være Trygghetsguide i egne saker.

⁹ Politiets dataverktøy for etterforskning av straffesaker.

4. Koordinators¹⁰ første telefonsamtale til den utsattes foresatte/verge (se også punkt 5)

1. Det har blitt foretatt en vurdering om at en ungdom skal få tilbud om Trygghetsprogrammet. Dersom vedkommende er under 18 år ringer koordinator til ungdommens foresatte. Dersom foresatte ikke bor sammen, sjekker koordinator ut hvem av foreldrene barnet bor hos, og henvender seg til rette vedkommende. Be også om å få snakke med ungdommen det gjelder¹¹.
2. Koordinator presenterer seg selv og forklarer hvorfor han/hun ringer. Koordinator informerer om at alle politistasjoner i Oslo, Asker og Bærum har noe de kaller et Trygghetsprogram, og forklarer hva det innebærer.
3. Dersom det i samtalen avklares at det er behov for å ha en trygghets-samtale, gjennomføres denne. Samtalen kan tas som en del av den første samtalen eller det avtales ett nytt tidspunkt. Det avklares samtidig med foresatte og ungdommen hvem som kan være en egnet trygghetsguide.
4. Trygghetsguiden foretar nødvendig oppfølging i etterkant av Trygghetssamtalen.

¹⁰ I noen tilfeller delegerer koordinator denne samtalen til annen egnet person.

¹¹ I enkelte tilfeller der foresatte vurderer at ungdommen er ivaretatt, eller ikke har behov for oppfølging, gjøres det en vurdering om man skal snakke med ungdommen.

5. Veiledning til Trygghetssamtalen

Før samtalen:

- Gjør deg kjent med saken, husk at enhver sak er unik og krever ulik tilnærming.
- Prøv å ha samtalen mest mulig på ungdommens premisser. Husk at dette er ungdommen sitt møte, ikke foreldrenes. Dersom foreldrene har behov for betydelig støtte bør et eget møte vurderes.
- Vurder om foreldrene skal gå ut under deler av samtalen.

1. Informasjon om trygghetsprogrammet

- Informer om at Trygghetsprogrammet retter seg mot den offentlige utryggheten (dvs. å føle seg utrygg på f.eks. skole, i lokalmiljøet, fritidsklubben, kollektivtrafikk, på Internett med mer).
- Informer om at Trygghetsprogrammet er et samarbeid mellom politiet og kommunen.
- Forklar at formålet med trygghetssamtalen er å trygge ungdommen, mens formålet med etterforskningen (avhør) er å avdekke hva som har skjedd.
- Husk å informere at du i noen tilfeller kan ha plikt til å melde videre til politi eller barnevernet.
- Husk å informere om at Trygghetsguiden kan bli innkalt som vitne i retten ved en eventuell behandling av straffesak.

2. Fornærmede får sette ord på utryggheten

- Spør ungdommen om de kan tenke seg å fortelle om sin opplevelse, tanker i ettertid og nå-situasjonen. La ungdommen få tid til å snakke ut.
- Kartlegg utryggheten geografisk, relasjonelt og tidsmessig.
- Fortell kort om vanlige reaksjoner etter alvorlige hendelser¹².

3. Hva kan ungdommen og familien selv gjøre?

Begynn med å spørre om ungdommen/familien selv har gjort noe for å gjenvinne tryggheten.

¹² For mer info se: www.psykososialberedskap.no

Forslag til tiltak:

- Å aktivisere ressursene som allerede finnes i ungdommens nettverk kan være et godt trygghetsskapende tiltak. Man bør gi noen generelle, gode råd om hva som kan gjøres for at hverdagen skal oppleves tryggere. Eksempler på dette kan være foreldreorganisert følging/kjøring til og fra skolen, fritidsklubb, trening eller lignende. Foreslå gjerne å gå flere sammen når man er ute.
- Kontakt med skolen, trenere eller andre hjelpere.
- Snakk sammen om utryggheten hjemme, men la den ikke ta overhånd.
- Gjenvinn hverdagslige rutiner; skole, trening og fritid – normaliser hverdagen.

4. Hva kan politiet og samarbeidspartnere gjøre?

- Avklar forventningene til hva en Trygghetsguide kan gjøre.
- Avklar når Trygghetsguiden er tilgjengelig og avtal kontaktform og hyppighet ut fra ungdommens ønske.
- Kontakten kan foregå ved personlig møte, pr. telefon, epost, sosiale medier m.m. Utveksl kontaktinformasjon.
- Opplys om at ved akutte hendelser kontaktes politiet på vanlig måte på tlf. 02800 eller ved politiets nødnummer 112.
- Dersom noen i samtalen ser ut til å ha et større hjelpebehov enn Trygghetsprogrammet kan tilby, settes de i kontakt med rette instans.

Forslag til tiltak:

- Gi tilbud om støtte, råd og veiledning til ungdommen. Vurder om også de foresatte trenger en form for oppfølging i forhold til hendelsen (se; "Før samtalen").
- Vurder å oppsøke åstedet sammen med ungdommen hvis dette er ønskelig.
- I alvorlige straffesaker vurder trygghetsskapende tiltak i samråd med etterforsker¹³.

5. Avslutning

- Informer om at Trygghetsprogrammet avsluttes når ungdommen i samråd med Trygghetsguiden kommer frem til at det ikke lengre er behov for programmet¹⁴ og/eller andre tiltak iverksettes.

¹³ I alvorlige straffesaker vurderes oppholdsforbud, besøksforbud og kontaktforbud, voldsalarm i samråd med etterforskning/påtale. Der straffesaker skal føres i retten vurderes vitnestøtte eller at trygghetsguiden selv følger opp.

¹⁴ Se punkt 6.

6. Mal for gjennomføring av Trygghetssamtalen

Kontaktinfo Ungdom:

Kontaktinfo Foresatt/Verge:

Anmeldelses nummer¹⁵: _____

Dato/klokkeslett/sted: _____

Trygghetsguide:

1. Informasjon om trygghetsprogrammet.

2. Fornærmede får sette ord på utryggheten.

3. Hva kan ungdommen og familien selv gjøre?

4. Hva kan politiet/samarbeidspartnere gjøre?

Notater:

¹⁵ Kun aktuelt i saker som er anmeldt

7. Trygghetsguidens oppgaver

(Se også punkt 4 og 5)

Trygghetsguide innebærer å være en kontaktperson/guide for en ungdom som av ulike årsaker trenger oppfølging fra en person med din kompetanse og væremåte.

Du skal gi veiledning og råd som bedrer sikkerheten og øker tryggheten til ungdommen som får tilbud om oppfølging gjennom Trygghetsprogrammet.

En ungdom under 18 år er mindreårig. Husk derfor å be om foresattes samtykke til å ha løpende kontakt med ungdommen.

Dersom du er Trygghetsguide i forbindelse med et anmeldt forhold kan du bli innkalt som aktors vitne i retten. En logg kan da være til god støtte.

Opplever du at du trenger veiledning for å kunne utføre oppgaven som Trygghetsguide bedre, tar du kontakt med den ansvarlige for Trygghetsprogrammet i lokalt politi hos deg. Den ansvarlige for Trygghetsprogrammet har i sitt daglige arbeid god kontakt med andre relevante aktører som for eksempel barneverntjenesten og barne- og ungdomspsykiatrien, og kan kontakte disse ved behov.

En viktig oppgave er også å gi generell informasjon om straffesakskjeden og eventuelt hva som skjer i en rettssak. Hvis du er Trygghetsguide i forbindelse med en sak under etterforskning, vil det være naturlig å ha en tett dialog med etterforsker slik at du er oppdatert over fremdriften.

Dersom familien ønsker informasjon om etterforskningen av selve straffesaken, må etterforsker kontaktes. Når Trygghetsguiden ikke arbeider i politiet, kan politiet gi nødvendig informasjon og samtidig pålegge Trygghetsguiden taushetsplikt etter bestemmelsene i politiregisterloven § 35.

Dersom du er Trygghetsguide og får kunnskap om at den utsatte har blitt truet, skal vedkommende oppfordres til å anmelde. Er du politi skal du skrive en egenrapport i saken i samråd med etterforsker/jurist på saken.

Dersom du som Trygghetsguide opplever at prosessen med å bringe ungdommens trygghet tilbake har stagnert, bør det vurderes om det er hensiktsmessig å fortsette. Vurder om eventuelt andre bør overta oppgaven med å følge opp vedkommende, eller om det er på tide å avvikle oppfølgingen.

Hvis du ikke har hatt kontakt med ungdommen de siste to ukene, skal du ta kontakt med ungdommen og vedkommende foreldre for å avklare videre behov for oppfølging.

Trygghetsprogrammet avsluttes når ungdommen i samråd med Trygghetsguiden kommer frem til at det ikke lengre er behov for programmet eller ved at andre tiltak iverksettes.

Det kan være aktuelt å gjenoppta oppfølgingen på et senere tidspunkt, for eksempel hvis saken skal opp i retten. Dette forutsetter at ungdommen eller foreldrene melder fra om et slikt behov.

Opplysningsplikt

Opplysningsplikten til barnevernet går foran taushetsplikten for alle yrkesgrupper.

Alle som utfører arbeid for offentlige myndigheter har plikt til å gi opplysninger til barnevernet uten ugrunnet opphold (Se barnevernloven § 6-4) når:

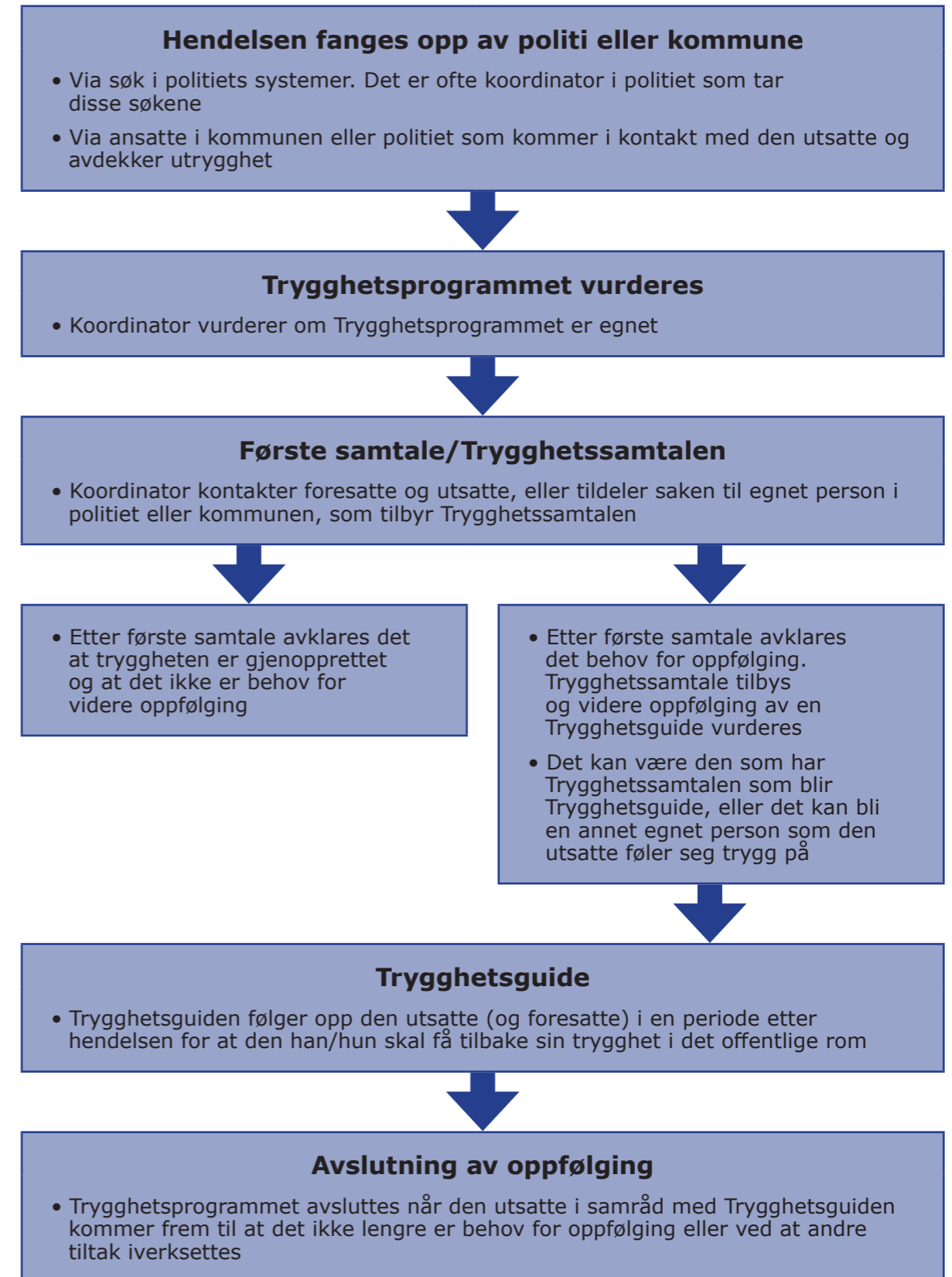
- Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig **omsorgssvikt**.
- Når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen **alvorlig sykdom** eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring.
- Når et barn viser **alvorlige atferdsvansker** i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd.
- Når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til **menneskehandel**.

Privatpersoner har et moralsk ansvar for å melde fra, men ikke et juridisk ansvar, slik offentlig ansatte har.

Avvergingsplikt

Hvis du vet, eller tror, at noen kan bli utsatt for vold eller overgrep, har du en unik mulighet til å hjelpe. Du kan også ha en lovpålagt plikt til å forsøke å avverge at det skjer. Ifølge straffelovens bestemmelse om å avverge, er enhver forpliktet til «gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått», jf. Straffelovens paragraf 196. Avvergingsplikten gjelder for 45 ulike straffebestemmelser, og 11 av disse er aktuelle ved vold og overgrep. I tillegg har visse yrkesgrupper plikt til å søke å avverge kjønnslemlestelse etter Straffelovens paragraf 284, tredje ledd. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikten. Avvergingsplikten gjelder oss alle både privat og på jobb. Mer om avvergingsplikten se: www.plikt.no

Trygghetsprogrammet - kortversjon

Trygghetsprogrammet er:

- Systematisk oppfølging av unge utsatte for kriminalitet med mål om at de skal få tilbake sin trygghet i det offentlige rom.

Trygghetsprogrammet er et tilbud til:

- Alle barn og ungdom under 18 år som har vært utsatt for vold, ran, trusler eller seksuallovbrudd. Programmet kan tilbys i andre typer saker, ved behov.
- Alle som har blitt utsatt for hatkriminalitet, uavhengig av alder.
- Vitner i saker, ved behov.

